

HÓDI SÁNDOR

előadása

Két gondolatkör köré szeretném csoportosítani mondanivalómat.

Az első voltaképp egy párhuzam, ami spontán kínálkozik az RMDSZ és a VMDK erőfeszítései között.

A vajdasági magyarság 1992 áprilisára eljutott annak a felismeréséig, hogy önrendelkezés, autonómia nélkül semmi esély a magyar népcsoportok megmaradására, nyilván nemcsak balkáni viszonyok között és a balkáni térségben, hanem egyebütt sem a Kárpát-medencén belül. Ezt a felismerést egy nagyon gyors és nagyon intenzív felkészülési folyamat követte, amely oda vezetett, hogy a ránk nehezedő, nagyon durva megfélemlítő intézkedések és kampány ellenére, amelybe beletartozott a hadsereg mozgósítása is, a különleges harci egységek átvezénylése Boszniából Bácska területére, ennek ellenére nem torpantunk meg, hanem összehívtuk a Vajdaság területéről a magyar képviselőket, mérvadó személyiségeket és az autonómia ügyében döntés született.

Ez rendkívül nagy lendületet adott a továbbiakban, lélekben is és az önszerveződés terén is. Aztán kiderült, hogy sokkal összetettebb az önszerveződés és sokkal több gond és feladat vár átgondolásra, megoldásra, mintsem hittük volna. Nem elég felismerni és bátran kiállni az autonómia-törekvés mellett, ezt mint a tam-tam dobot verni egyhangúan és követelni, mindenki fülébe ezt mormolni, ezzel kelni, ezzel ébredni, ettől még egy kisebbségi közösség teljes mértékben tönkremehet, szét hullhat és esélytelenné válhat.

Ezért figyeltem rendkívüli érdeklődéssel, hogyan sikerült megoldani az RMDSZ-nek olyan problémákat, amelyekkel mi, amikor szembetaláltuk magunkat, egyszerűen, tehetetlennek bizonyultunk, és ez a nagyon kemény és ütőképes szervezet, a VMDK, úgy hullott szét, mint egy gránitömb, amely alá aknát dobnak.

Miért következett ez be ?

Én itt úgy hallottam több hozzászólótól is, okos, átgondolt fejtegetések közepette, hogy az RMDSZ, amely mindig is tudatosabban vállalta az szkülák és karübdiszek közötti hajózásnak a gyötrelmeit, hogyan tudja megőrizni részben integratív, keretszervezet, érdekszövetség jellegét és ugyanakkor hogyan tud eleget tenni a pártosodás követelményeinek és a romániai magyarság képviselőének.

A VMDK is ugyanilyen indítatással szerveződött, így hittük, vallottuk, hogy érdekszervezet és párt vagyunk egyidőben. Tény, hogy a párt jellegét kevésbé hangsúlyoztuk, valahol szőnyeg alatt tartottuk, mert mi tagadás, elég nehéz is azt egyeztetni a civil társadalmi jelleggel. Majd három-négy év után, amikor a '89-es illúziók szertefoszlottak, s kitűnt,

hogy itt bizony gyors és látványos rendszerváltozásra nem lehet számítani, hogy szó sincs arról, hogy a közeljövőben, belátható időn belül jogállam, demokrácia, kisebbségi önkormányzat stb. jön itt létre, akkor az a pártsemlegesség, amire a szervezet építkezett, hirtelen, váratlanul és nagy robajjal hullott szét.

Ebben közrejátszott természetesen az a folyamat is, mely egész Közép- és Kelet-Európában megindult, hogy a választások során mindenütt a baloldali erők kerültek vissza a hatalomba. Nyilvánvalóvá vált, hogy itt egyhamar labdába nemzeti demokrata erők nem rúgnak. Ekkor szembe találgottunk addigi igen közeli harcostársainkkal, de úgy mint farkasokkal, akik hamarabb és politikusabban ismerték fel az adott helyzetből adódó logikus következtetéseket. A VMDK egysége menthetetlenné vált és ez a sors vár minden politikai törekvésre, mely egyidőben szeretne pártosodni és érdekszervezet lenni, feltéve, ha nem következik be az – amit itt örömmel hallottam felmerülni –, hogy az adott kisebbségi társadalom elitje felismeri, hogy létre kell hozni belső választás útján, az illető közösség Nemzeti Tanácsát és belső munkamegosztás útján tehermentesíti a szervezet kritikus pontjait.

Nos, a mi hátrányunk abban áll, hogy visszazuhantunk, és megindult nagyon kínos és keserves körülmények között az a pluralizálódás, az a platformosodás, amely az RMDSZ-en belül vagy a Felvidéken évekkel korábban és sokkal okosabban, átgondoltabban következett be, és így teherbíróbbá tudta tenni az ottani magyarság szervezeti formáit. Nálunk ez most megy végbe, nem behozhatatlan hátránnyal, nyilván megvannak bizonyos értelemben az előnyei is, tehát pontosan tudjuk, hogy ki mit képvisel, ki kicsoda, ilyen illúzióink a továbbiakban nyilván nincsenek, ötven évre előre. Most csak addig kell eljutnunk, hogy felmérve az esélyeinket, erőviszonyainkat, a lehetőségeinket valamikor újra egy asztalhoz tudjunk ülni és valamilyen formában valamilyen megegyezés létrejöjjön. Ennek a megegyezésnek lényege nyilván az lesz, hogy sort kerítünk mi is a vajdasági magyarság Nemzeti Tanácsának a létrehozására.

Most – visszakanyarítva a szót – nyilvánvaló, egyértelmű, hogy autonómiák nélkül nincs megmaradásunk, kollektív jogok nélkül nincs megmaradásunk, és az is biztos, hogy a kisebbségi magyarság, addig, amíg a Nemzeti Tanácsait létre nem hozza, addig végtelenül veszélyeztetett helyzetben van, mert a romániai, jugoszláviai, szerbiai vagy a magyarországi választások – azt mondanám: akármilyen választások, – mindig akkora megpróbáltatást jelentenek számára, hogy alig tud talpon maradni, alig tud megmaradni.

Legyen ez a nemzeti paradigma egyik sarkalatos követelménye, hogy a Kárpát-medencében élő magyar népcsoportok mindenütt hozzák létre, dolgozzák ki az autonómiára vonatkozó elképzeléseiket, statútumokat,

a szükséges alkotmánymódosítási indítványokkal együtt, mindenféle jogi dokumentációjával, bejárva a világot, nagy publicitást adva ennek a követelménynek. Szoktassuk hozzá a többségi népeket ehhez a gondolathoz, mert hozzá lehet őket szoktatni, bármennyire berzenkednek is tőle, hiszen más alternatíva a jelenlegi geopolitikai helyzetben nincs. Másrészt, ha megszervezzük a Kisebbségi vagy Nemzeti Tanácsokat, akkor még mindig csak félúton vagyunk, míg a magyar államhatárok keretein belül élő magyarság eddig az önszerveződésig nem jut el. Márpedig itt lépéshátrány mutatkozik, hiszen amíg a határon túli magyar kisebbség, függetlenül a létszámától, mindenütt eljutott a politikai helyzetfelismerésnek arra a szintjére, hogy nemzetben való gondolkodás nélkül megmaradás számunkra nincs, addig Magyarországon ez koránt-sincs így. Magyarországon nagyon jelentős politikai erők, tényezők és nagyon jelentős társadalmi rétegek mindennapi gondolkodásmódjukkal, lélegzetvételükkel, cselekvéseikkel, megnyilatkozásaikkal tulajdonképpen folyamatosan mintegy igazolják Trianont. Hiszen, aki nem egyetemes nemzetben, magyarságban gondolkodik, az Trianonban gondolkodik, ezt a önmegsemmisítést, ezt az önfelszámolást igazolja, folytatja.

Nos, hogyan tudnánk Magyarország vonatkozásában egy ilyen előre vetített alapállásból valamit is elérni?

Szerény megítélésem szerint erre két mód kínálkozik; én a harmadikat nem nagyon látom kivihetőnek, amit a pártokkal való alkudozás kínál a számunkra, hiszen ez egy olyan függőségi viszonyt jelent, amelyben mi csak majmolni tudjuk a magyarországi pártok közötti küzdelmet, a Magyarországon végbement és nem is autentikus társadalmi érdekeket kifejező párt-felállást és küzdelmet.

Az egyik az lenne – amelyikről nagyon ritkán esik szó, de én azt hiszem, hogy erről beszélnünk kell nyíltan, hiszen ezt nem egy, az Európai Közösséghez tartozó állam is megengedte és megengedi a maga számára –, hogy kettős állampolgárságot vagyis magyar állampolgárságot kapjon a határon túlra szakadt magyarság háromnegyed évszázad után és ezáltal bekapcsolódhasson a magyar nemzet kötelékébe és hitelesen részt vehessen, a tulajdonképpen a megmaradásért folytatott küzdelemben. Hisz már a mostani májusi választások kimenetele sem lett volna ennyire tragikus és elkésérítő, ha ebben mi részt tudunk venni, mert nekünk rálátásunk van a mindennapi élet kavalkádja által elfedett történelmi dimenziókra.

A másik pedig: ha ez nem megy, ha olyan jelentős erők ellenérdekeltek a kettős állampolgárság megadásában, hogy erre belátható időn belül nem számíthatunk, akkor viszont én úgy gondolom, hogy ha mi autonómiában, Nemzeti Tanácsokban gondolkodunk, az egyetemes nemzet érdekében, az egyetemes történelmi nemzet gondolatkörében, akkor Magyarországon is – függetlenül a pártosodástól és a pártfelállítástól –,

valamilyen formában egy Nemzeti Tanácsot kell létre hozni. Itt egy kicsit ráírnék – más megközelítésben – arra, amit Patrubány Miklós mondott, hogy a magyarság vagy kikényszerít egy alsó- és felsőház típusú országgyűlést vagy pedig teljesen függetlenül az országgyűléstől létre kell hozni a magyar nemzetnek egy egyetemes magyarság-szintű Nemzeti Tanácsát. Ha ezt nem tudjuk létrehozni – akár civil társadalmi szerveződés, vagy bármilyen más formában –, akkor nem sokra jutotunk, érzésem szerint. Én egyetértek azzal, hogy egy olyan közös traumatikus élménye nincs a magyarságnak, amely osztatlan lelkesedéssel valamennyiünket egy irányba lökne, azt azonban hiszem, hogy van egy öröksége és az ehhez való viszonyulás mégiscsak vízvázasztó minden egyed, közösség és szervezet életében. Mégpedig úgy, hogy a jövőjét, megmaradását az egyetemes magyarsághoz szervesen tartozóan vagy pedig ezt, nemzeti kötődését feladva képzelel ön maga számára.

Én korántsem vagyok egyébként e téren túlságosan borúlátó, és nagyon kíváncsi vagyok, hogy ebben a versenyben, amit a határon túli magyar kisebbség folytat, hihetetlenül hátrányos körülmények között az autonómia megteremtéséért és Nemzeti Tanácsaik létrehozásáért, hogy mire feláll Magyarország körül a Nemzeti Tanácsoknak ez a gyűrűje, hol lesz akkor Magyarország, meddig jut el a társadalmi önszerveződésben. Mert egyszer már adódott egy helyzet a pártosodás szintjén, amikor, hogy úgy mondjam, hoppon maradtunk. '89 után mindenütt, a térség minden államában az ott élő magyarság a hihetetlen megfélemlítés, megtizedelés, gyötrelme ellenére létrehozta az autentikus érdekszervezeteit. Ezek az autentikus politikai érdekszervezetek létrehozták a maguk közös politikai akaratának a fórumát és ezt a fórumot, a 3,5 – 4 millió magyar kisebbségnek ezt az alulról jövő hiteles szervezetét a magyar politikai vezetés, politikai élet nem volt hajlandó politikai tényezőként elismerni és a magyar politikai közéletben ennek szerepet biztosítani. Ez egy olyan történelmi hiba és akkora mulasztás, amit én nem kívánok itt minősíteni, de minthogy jómagam és itt valamennyien kisebbségi sorsban éltünk és élünk, jól tudjuk, hogy '89 után ezt az esélyt, amit kínált számunkra a történelem, nem Bukarestben és Belgrádban játszották el, hanem Budapesten. Nekünk Belgrád, Pozsony, Bukarest felé hiteles képviselőink vannak, Budapest, a magyar Országgyűlés felé nem sikerült megoldani a határon kívül került magyar kisebbség politikai érdekképviselését és ennek az autentikus megnyilatkozásait. Mi nem beszélhattünk elsőkézből a magyar sajtóhoz, a magyar választópolgárhoz. A magyar nyilvánossághoz a mi hangunk nem jut el vagy csak többszörös torzítás után jut el. Mi továbbra is a magyar állam határain kívül rekedt és sorsára hagyott magyarságként vagyunk kezelve.

Nagyon sarkítottan fogalmazok azért, mert ezt sarkalatosnak érzem. Hiábavaló fáradozás minden autonómia-törekvés, ha mi Magyarorszá-

gon a belpolitikai helyzetet és a kisebbségben élő magyar nemzetrészekhez való viszonyulást nem tudjuk elmozdítani arról a holtpontról,, amelybe került.

És végül még egyetlen lényeges gondolat.

Felesleges ez a médiát elöntő mindennapos nyavalygás, önsajnálát, sebnyalogatás. Mert azt kell mondanom, hogy a magyarságnak, mint nemzetnek a történelmi esélye összevetve a szomszédos népekkel, horvátoktól, szlovénektől, szerbekben, muzulmánokon, románokon keresztül a szlovákokig – függetlenül a májusi választásoktól, az csak egy szépség-hiba, egy légypiszok –, történelmi távlatban irigylésre méltó ahhoz a kelepcehez és ahhoz az élő mocsárhoz képest, amelybe belesüllyednek a térség népei. Nyilván nem csupán önnön hibájukból, hanem abból az elhibázott nagypolitikából kifolyólag, amelyik ide juttatta őket. Ilyen körülmények között én nem osztom azt a véleményt, miszerint kevesen vagyunk, sem azt, hogy gyengék vagyunk, erőtlének vagyunk, és nincsenek alternatíváink. Ez egyszerűen nem igaz. Folyik a vita arról, hogy hányan vagyunk, 14–15–16 milliónyian. Holott mindenki, aki foglalkozott az identitással, nagyon jól tudja, hogy ez milyen képlékeny dolog. Addig amíg átkozottul rossz, életveszélyes, terhes, kilátástalan magyar-nak vagy szlováknak, szerbnek lenni, addig bizony hivatalos nyilvántartások az adott etnikum minimumát jelzik, hiszen csak a félőrültek vállalják, hogy csakazértis azok, amik.

Nos, ha Magyarország, a magyar állam részéről, a velünk élő népek felé, akik pszichés habitusukban, lelkületükben, magatartásukban nagyjából vagy csaknem 100 %-ig azonosak – itt nem a betelepítettekről beszélek, akiknek az volt a feladatuk, hogy romboló, durva erőként megpróbálják megbontani még az őslakosság közötti összhangot is –, nos, ha ezek felé vagy a vegyesházasságokból leszármazott utódok felé a legkisebb gesztus érkezik ebben a nyomorban, hogy előnyt kovácsolhatnak abból, hogy hová tartoznak – mondok egy vad példát: ha a létrejövő új autonómiák keretén belül ezek az őshonos, másodpolgárok hozzájutnak gazdasági előnyökhöz, vámkedvezményekhez, netán útlevélhez –, hát csak legyen, aki megszámolja, hogy hány magyar lesz ebben a térségben.